

STUDIJA SLUČAJA – UČEŠĆE BOSNE I HERCEGOVINE U ZAJEDNIČKOJ BEZBEDNOSNOJ I ODBRAMBENOJ POLITICI EU – MOGUĆNOSTI REGIONALNE SARADNJE

Nenad Garić*

Oružane snage Bosne i Hercegovine

Goran Župac

Univerzitet odbrane u Beogradu, Vojna akademija

Bez obzira na trenutnu poziciju na putu ka EU, kao i na odnos zvanične EU ka stanju i procesima u BiH, činjenica je da su institucije i politička vođstva u BiH opredeljeni za mir, stabilnost i saradnju. Bosna i Hercegovina već ostvaruje opšti aspekt ZBOP EU, posmatrano kroz deklarativno prihvatanje i raznovrsne oblike vojnoekonomske, edukativne i druge saradnje sa zemljama okruženja. Takođe, BiH aktivno učestvuje u mirovnim misijama i operacijama UN i NATO. Mogućnosti regionalne saradnje BiH u okviru ZBOP-a mogla bi se konkretno odvijati kroz aktivno učešće vojnih, policijskih i civilnih snaga BiH u operacijama i misijama EU.

Ključne reči: *Evropska unija, Bosna i Hercegovina i ZBOP, regionalna saradnja BiH*

„Taj je plan vrlo jasan i riječ je o procesu učlanjenja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Bosna i Hercegovina je pozvana da se pridruži Uniji kada ispuni sve potrebne uvjete. To je plan. U isto je vrijeme i vrlo jednostavan i jako kompliciran. Naravno, u Bosni i Hercegovini imamo dnevnu politiku koja ima veliku ulogu za građane zemlje. Ono što mi želimo jeste da se riješe pitanja poput slučaja "Sejdić i Finci", tražimo da zemlja profunkcionira. To je ono što se svakodnevno događa. A naš plan govori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju te se nadam da će se to dogoditi do kraja godine i nakon toga kredibilna aplikacija za BiH.”¹

Uvod

Prestankom hladnog rata na prostoru Evrope, bivše istočnoevropske socijalističke zemlje zatražile su ulazak u Evropsku uniju (EU) i Severoatlantski savez (NATO). Dok se ostatak Evrope ujedinjavao, na Zapadnom Balkanu (SFRJ) došlo je do oružanih sukoba i usitnjavanja političkih sistema. Okončanjem oružanih sukoba novonastale drža-

* Brigadir Nenad Garić je načelnik Štaba br. TP, OS BiH.

** Pukovnik doc. dr Goran Župac je nastavnik na Visokim studijama bezbednosti i odbrane.

¹ Šef delegacije EU u BiH, Peter Sorensen, Centar za strategijske i međunarodne studije, Sarajevo, 6. juna 2012.

ve sa ovog prostora, kao primarni nacionalni interes, stavile su uključivanje u evropske i evroatlantske bezbednosne integracije. Reforme u Bosni i Hercegovini (BiH), kao samostalnoj i nezavisnoj državi, do sada su išle sporo, teško i uz nametanje neprihvatljivih rešenja od ovlašćenih predstavnika međunarodne zajednice za jednu od nacionalnih elita. Izuzetak su oružane snage (OS) BiH, gde su reforme sprovedene brzo i efikasno, što je trebalo dati podstrek i ohrabrenje drugim segmentima države i društva.

Napredak BiH ka EU, pre svega, bio je otežan nerešenim ustavnim i institucionalnim pitanjima unutar BiH u kontekstu odnosa između dva entiteta i tri nacionalne zajednice. Od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma (1995), BiH je napravila veliki skok i do 2008. godine potpisala više smernica, odluka, sporazuma i drugih dokumenata na putu ka EU, od kojih su najbitniji sledeći:

- jun 1998: stvoreno zajedničko konsultativno radno tijelo između BiH i EU;
- mart 1999: Savjet ministara BiH donosi odluku o pokretanju inicijative za pristupanje EU;
- mart 2000: usaglašene smjernice za BiH: dokument koji sadrži 18 koraka koje državni organi BiH moraju preći da bi se mogla kvalifikovati za studiju izvodljivosti za započinjanje pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju;
- novembar 2002: održan Zagrebački samit na kome je potvrđena predanost BiH evropskim integracijama;
- septembar 2002: ispunjeni uslovi iz „Mape puta“. U svojoj posjeti BiH, 29. septembra 2002. komesar za spoljne odnose EU Kristofer Paten (*Cristopher Patten*) izjavio je „da je *Mapa puta* suštinski ispunjena i da se Evropske institucije pripremaju za najavu daljih koraka u BiH“;
- Studija o izvodljivosti;
- pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju;
- januar 2007.: Uspostavljen instrument predpristupne pomoći (*Instrument for Pre-accession Assistance – IPA*), namijenjen za sve prepristupne aktivnosti, koje finansira Evropska komisija;
- novembar 2007: Okončani tehnički pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, a parafiranje i potpisivanje zavisi od ispunjenja političkih uslova;
- 4. decembar 2007: parafiran Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju;
- 20. februar 2008: potpisan Okvirni sporazum o pravilima saradnje za provođenje finansijske podrške Evropske komisije BiH u okviru *Instrumenta za prepristupnu pomoć*;
- april 2008: Stekli se politički uslovi za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju;
- 16. jun 2008: potpisan Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju;
- jul 2008: stupanje na snagu Privremenog sporazum²

Od potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), a zbog unutrašnjih političkih problema, BiH do danas nije napravila potreban broj koraka na putu ka EU. Uzrok sporog kretanja BiH ka Uniji je postkonfliktno nasleđe, pre svega nacionalnih elita koje smatraju da bi politički ustupci značili ugrožavanje nacionalnih interesa.

Od uspostavljanja Evropske bezbednosne i odbrambene politike (EBOP), Evropski savet je insistirao na iznalaženju načina na konsultaciji ili učešću u ovoj politici od država koje su članice NATO-a, a nisu EU, kao i od zemalja koje su članice za priključenje. Zaključno sa 2011. godinom okvirni sporazum o učešću u operacijama upravljanja krizama potpisalo je 20 država, među kojima i BiH.

² Ilija Džombić; „Evropska unija i institucije BiH“, Sarajevo, 2008, str. 114.

Kada je reč o zemljama kandidatima za članstvo u EU, od njih se očekuje podrška stavovima EU u međunarodnim organizacijama, kao i učešće u misijama i operacijama. Mnoge zemlje su, dok još nisu postale članice EU, a neke od njih ni kandidati za članstvo, počele da učestvuju u ZBOP-u. Među njima su Hrvatska, Srbija, Makedonija, Albanija i Crna Gora. U više navrata BiH je takođe pokazala opredeljenje za učešće u Evroatlantskim integracijama i sama je postala učesnica mirovnih operacija u drugim zemljama.

Učešće BiH u mirovnim operacijama

Bosna i Hercegovina je do sada učestvovala u mirovnim operacijama UN-a i NATO-a, želeći da pruži svoj puni doprinos u uspostavljanju i održavanju mira i sprečavanju sukoba, kao i u nameri da promeni sopstvenu poziciju, tj. da od korisnika postane izvoznik (provajder) bezbednosti. Prvi međunarodni angažman bio je slanje etnički mešovite policijske jedinice sa 12 pripadnika³ u misiju Ujedinjenih nacija u Istočnom Timoru (UNTAET – *United Nations Transitional Administration in East Timor*). Učešće je otpočelo 1999. godine i nastavljeno je do samog kraja ove UN misije, 20. maja 2002. godine.

Učešće u mirovnim snagama UN uključivalo je devet oficira iz BiH u operaciji Ujedinjenih nacija u Etiopiji/Eritreji, okončanoj 2008. godine, koji su, pored ostalog, imali zaduženja kao što je predsedavanje vojnom koordinacionom komisijom UN i Organizacija afričkog jedinstva (OAU). U UN misiji u Demokratskoj Republici Kongu (*United Nations Organization Mission in Democratic Republic Congo* – MONUC, jula 2010, preimenovanoj u *United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo*, MONUSCO) učestvuje pet oficira, čija je deseta rotacija izvršena 2011. godine. Posmatrači iz oružanih snaga BiH nalazili su se u obe ove UN misije od 2. decembra 2004. godine.

Takođe, u okviru programa UNAMI (*United Nations Assistance for Iraq*) jedinica za uništavanje neeksplozivnih konvencionalnih ubojnih sredstava iz BiH sa 36 pripadnika upućena je u Irak, na osnovu bilateralnog ugovora sa SAD. Prvo angažovanje OS BiH u okviru misije podrške miru „Iračka sloboda” bilo je u periodu od 1. 6. 2005. godine do 15.12. 2008. godine. U misiji je učestvovalo:

- 288 pripadnika OS BiH u Jedinici za uništavanje NUS,
- 49 pripadnika OS BiH u Jedinici za obezbeđenje objekata i
- 5 oficira za vezu sa MNS.

Ukupno 342 pripadnika OS BiH učestvovala su u misiji podrške miru „Iračka sloboda”.

Tokom angažmana jedinice OS BiH za uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava u misiji podrške miru „Iračka sloboda” u Iraku uništeno je 352.073 komada ili 348.611 kilograma konvencionalnog NUS-a. Oružane snage BiH su po prvi put učestvovala u operacijama podrške miru i time doprinele ispunjenju zakonom preuzetih međunarodnih obaveza i približavanju BiH integracionim procesima. Na ovaj način BiH je pokazala svoje opredeljenje za članstvo u NATO. U novembru 2006. godine BiH je pozvana u Program Partnerstvo za mir za šta su značajan doprinos dali i rezultati učešća u ovoj operaciji.

Uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava postalo je nova sposobnost i veština OS BiH za koju ima potrebe veliki broj zemalja članica NATO-a, pa i one koje nisu članice. Svi čla-

³ Mr Svetlana Đurđević-Lukić i dr Dragan Đukanović „Učešće zemalja Zapadnog Balkana u misijama EU”, str 113, Beograd, 2013.

novi misije trudili su se da pruže svoj maksimum, svesni činjenice da su reprezentivi svoje zemlje i da od njihove profesionalnosti, znanja, ponašanja i odnosa prema zadacima zavisi i slika zemlje iz koje dolaze. Do tada je participacija pripadnika oružanih snaga, policajaca i državnih službenika BiH u međunarodnim mirovnim misijama zakonski regulisana. Bosna i Hercegovina je od marta 2009. godine aktivna u NATO operaciji u Avganistanu (ISAF – *Implementation Security Assistance Forces*), uključujući i civilni aspekt misije u okviru kojeg je bio i vatrogasni vod. Oružane snage BiH su u misiji ISAF angažovali i trenutno angažuju sledeće snage:

a) Aktivne misije:

- pešadijska jedinica (45 pripadnika) za obezbeđenje baza (8. rotacija upućena, ukupno dosada učestvovala 315 pripadnika),
- štabni oficiri (8 pripadnika) – Regionalna komanda „Sjever” (9. rotacija, ukupno učestvovala 72 pripadnika).

b) Okončane misije:

- jedinica vojne policije – instruktori vojne policije u Školi vojne policije (1 rotacija, 26 pripadnika, okončano u septembru 2013. godine),
- štabni oficiri – Regionalna komanda „Jugo-zapad” (6 rotacija, ukupno 12 pripadnika, okončano u februaru 2012. godine),
- instruktori vojne policije u Školi vojne policije (2 rotacije, ukupno 8 pripadnika, okončano u martu 2013. godine).

Bosna i Hercegovina donirala je 80 haubica D-30 za podršku razvoju i izgradnji kapaciteta Nacionalne vojske Avganistana.

Pozitivni aspekti učešća OS BiH u misiji ISAF:

- unapređuje se odnos sa članicama NATO-a;
- učešćem OS BiH u ovoj misiji pokazuje se spremnost BiH da bude odgovorna članica međunarodne zajednice demokratski opredeljenih država, koja želi dati adekvatan doprinos u naporima za uspostavljanje i očuvanje mira i stabilnosti u svijetu;
- pokazuje se učinjeni napredak u BiH, koji je u neposrednoj vezi sa procesom implementacije reforme u oblasti odbrane;
- stvaraju se bolji preduslovi i povećava kredibilitet u nastojanjima za pristupanje BiH evroatlantskim integracionim strukturama (EU i NATO);
- povećava se osposobljenost pripadnika OS BiH da izvršavaju zadatke u skladu sa NATO standardima i procedurama.

Naglašava se da postoji svest da je „odlazak naših pripadnika u misiju ISAF rizičan, ali procena je da bi neodlazak bio još rizičniji. Javnost je u najvećoj meri svesna činjenice da je ovim činom učinjen jedan od najkonkretnijih koraka ka članstvu BiH u NATO. Da bi postala članicom NATO-a, BiH mora pokazati da je sposobna da deli rizike i teškoće operacija podrške miru, ali i drugih mehanizama kolektivne sigurnosti, što je suština NATO”.

Važno je napomenuti da se ministri odbrane zemalja učesnica misije ISAF u Avganistanu redovno sastaju, dva puta godišnje, pa ne čudi što se ova misija, uz učešće u misiji UN i Kongu, navodi kao određujuća za međunarodnu saradnju. Takođe, Ministarstvo odbrane BiH smatra da postoji „već zavidna tradicija učešća u mirovnim operacijama”, i da se „uviđa da su Oružane snage BiH postale izvoznice stabilnosti kako u regionu tako i u svijetu”. Civilni eksperti takođe navode da, iako je tokom postdejtonskog perioda, sve do danas, BiH nestabilno područje u pogledu bezbednosti, bilo je veoma važno omogućiti i predstavnicima iz BiH da pomognu u izgradnji mira na drugim područjima u svetu. Time

se prenosi dvostruka poruka: da je održavanja mira veoma osetljiva i važna operacija i, obrnuto, da rat nije sredstvo za rešavanje problema. Bosna i Hercegovina trenutno vrši neposredne pripreme za odlazak u državu Mali.

Multidimenzionalna integraciona stabilizaciona misija UN-a u Republici Mali (MINUSMA)

Rezolucija Saveta bezbednosti UN-a broj 2100 doneta je na 6952. zasedanju 25. aprila 2013. godine, radi podrške političkim procesima i preduzimanju bezbednosnih mera za normalno funkcionisanje države.

Preduzeti su sledeći pravni koraci koji su neophodni za učešće BiH u ovoj misiji:

– na sastanku stalnog predstavnika BiH pri UN, sa generalnim podsekretarom UN-a za mirovne operacije, izražena spremnost BiH za učešće do 10 oficira u MINUSMA, nakon što se sprovede zakonom propisana procedura u BiH;

– Savet ministara BiH na 72. sjednici, održanoj 28.11.2013. godine, ocenilo je opravdanim učešće OS BiH u MINUSMA;

– MO BiH donelo je Naredbu o izvršenju pripremnih radnji za upućivanje 1. rotacije kontingenta OS BiH u MINUSMA. Kratak sadržaj naredbe:

- kontingent BiH biće sastava do 10 pripadnika,

- mandat će trajati godinu dana,

- razmeštaj će biti prema planu UN-a, s tim da će 1/3 biti raspoređena na štapske dužnosti dok 2/3 na posmatračke dužnosti,

- kontingent BiH izvršavaće misiju učešća u sastavu nadležnih komandi i štabova UN-a i vojnih posmatrača UN-a, radi očuvanja mira i stabilnosti u Republici Mali;

- UN-a je prihvatio angažovanje 2 štabna oficira BiH u MINUSMA (6. 12. 2013);

- na osnovu zaključka Komisije za izbor pripadnika MO BiH i OS BiH u OPM održanog 30.12.2013. godine, određeni su osnovni kandidati i Ministarstvu odbrane BiH dostavljen predlog dva kandidata za učešće u MINUSMA ;

- preduputna obuka za dva štabna oficira održana je od 10. do 14. 2. 2014 godine;

- predlog odluke MO BiH o učešću kontingenta OS BiH u MINUSMA Mali upućen 21. 1. 2014. godine Predsjedništvu BiH;

- Odluka Predsjedništva BiH o upućivanju je donesena.

Kroz ovo angažovanje BiH dokazuje da postaje odgovoran i angažovan član međunarodne zajednice i povećava kredibilitet u evroatlantskoj zajednici u koju BiH želi da uđe. Učvršćuju se i dobri odnosi sa SAD i koalicionim partnerima, a personal i tehnika će biti veoma korisni za složene zadatke za kojima postoji velika potreba i u BiH. U BiH deklarativno postoji „potpuni politički konsenzus da je članstvo BiH u EU najveći mogući prioritet”, te da „proces pravne harmonizacije i prihvatanja evropskih standarda podrazumeva opsežne unutrašnje reforme, opštu konsolidaciju sistema, snažniji privredni razvoj i intenzivnije vanjskopolitičko djelovanje u oblastima koje utiču na dinamiku odnosa BiH i EU”. Međutim, BiH se i dalje doživljava prvenstveno kao objekat Zajedničke spoljne i bezbednosne politike (ZSBP) EU, uključujući i ZBOP. Kako je policijska misija EU (EUPM) u BiH okončana tek 30. juna 2012, a vojna operacija *ALTHEA* još aktivna, a uzimajući u obzir i ulogu Visokog predstavnika EU u BiH, primetno je značajno kašnjenje ove zemlje u odnosu na druge zemlje u regionu kada je reč o priključivanju EU.

BiH kao korisnik ZBOP-a

Uloga EU u BiH nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma bila je usmerena na pružanje pomoći zemlji u procesu postkonfliktne rekonstrukcije. Ova aktivnost Unije istaknuta je na sastanku Evropskog saveta u Madridu u decembru 1995. godine, kada su države članice EU izrazile rešenost da doprinesu sprovođenju civilnih aspekata mirovnog ugovora u BiH. Time je Unija nastojala da razvije civilni pristup koji se sastojao od ekonomskih i diplomatskih sredstava.

Osim humanitarne pomoći koja je ostvarena preko ECHO-a, od 1996. godine, Unija je usvojila programe OBNOVA i PHARE koji su se odnosili na rekonstrukciju država zapadnog Balkana. Ova ekonomska pomoć predstavljala je deo politike uslovljenosti koju je EU odobrila 1997. godine. Ekonomska pomoć trebala je biti odobrena u slučaju poštovanja ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Bosna i Hercegovina je postala članica procesa stabilizacije i pridruživanja i korisnik programa finansijske pomoći CARDS.

Aktivniji pristup EU u BiH razvio se nakon sprovođenja civilne policijske misije u BiH (EUPM, 2003) u okviru bezbednosne i odbrambene politike EU.⁴ Na diplomatskom planu Unija je 11. marta 2002. godine imenovala specijalnog predstavnika EU za BiH. Njegova uloga bila je da koordinira aktivnosti svih organizacija u civilnoj oblasti, da sagledava sve aktivnosti u oblasti pravne države i u tom pogledu mogao je da daje savete Visokom predstavniku EU za zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku i Komisiji, ukoliko za tim postoji potreba. Takođe, specijalni predstavnik EU mogao je davati instrukcije šefu/policijskom komesaru Policijske misije EU (EUPM). Ove aktivnosti EU, koje su bile ekonomske i diplomatske prirode, dopunjene su realizacijom vojne misije ALTHEA, sa ciljem da se razvije globalni pristup EU u BiH.

Ova misija realizovana je nakon donošenja rezolucije 1575 Saveta bezbednosti OUN, kojom je odobreno slanje multinacionalnih evropskih snaga (EUFOR) na period od 12 meseci, radi preuzimanja zadataka od snaga SFOR-a. Savet ministara EU je još u toku 2004. godine usvojio zajedničku akciju o ovoj misiji, a operacija je otpočela 2. decembra 2004. godine. Radilo se o misiji koja je prvobitno imala 7000 vojnika, uključujući i 900 pripadnika žandarmerije, iz 22 države članice i 11 država koje nisu bile članice EU. U odnosu na druge dve operacije EU, jednu na Balkanu (Concordija) u Makedoniji, a drugu u Africi (Artemis), operacija ALTHEA bila je prva vojna operacija čiji su ciljevi i obim snaga bili mnogo ambiciozniji.

Operacija je imala dvostruki cilj: sa jedne strane trebala je da ima odvratajući efekat kako bi u kontinuitetu obezbedila poštovanje obaveza utvrđenih u aneksima 1A i 2 Opšteg ugovora o miru u BiH, a sa druge strane trebalo je da doprinese, u skladu sa svojim mandatom, uspostavljanju bezbednosne klime neophodne za realizaciju osnovnih zadataka predviđenih u planu sprovođenja misije Kancelarije visokog predstavnika i u okviru Procesu stabilizacije i pridruživanja.

Operacija ALTHEA imala je drugačiji cilj u odnosu na SFOR i IFOR. Ove snage NATO-a imale su za cilj da spreče neprijateljstva i doprinesu stabilizaciji zemlje. Operacija ALTHEA daje novu dimenziju misiji, jer teži da omogući BiH da pređe sa faze stabilizacije na fazu postepene integracije u EU. Zajednička akcija koju je EU usvojila o ovoj operaciji potvrđuje ovu ambiciju, ističući da operacija „treba da ojača globalni pristup Unije prema BiH i da pruži podršku njenom napretku ka integraciji u EU, preko potpisivanja Sporazuma o

⁴ dr Dejana Vukčević, „Evropska Unija kao strateški akter“, Beograd, 2013, str. 72.

stabilizaciji i pridruživanju.” Dakle, operacija je trebala da predstavlja specifičan evropski pristup upravljanja krizama.

Operacija ALTHEA je složena vojna operacija, koja je sprovedena u okviru Berlin plus sporazuma, što je značilo da je realizovana uz korištenje sredstava i kapaciteta NATO-a. Radi se o najbrojnijoj operaciji EU. Finansiranje misije realizovano je preko mehanizama „Athena”.

Misija je bila suočena sa mnogobrojnim izazovima, a najveći je predstavljalo usaglašavanje ove vojne misije sa civilnom policijskom misijom EU u BiH. Naime, osnovni izazov za misiju bio je kako prilagoditi tzv. Integrisanu policijsku jedinicu (IPU) u policijski ogranak SFOR-a. Ova jedinica ostala je u sastavu vojnih snaga EU, što je znatno otežalo koordinaciju sa policijskom misijom EU u BiH i izazvalo konfuziju i tenzije u saradnji dve misije. Imajući u vidu da je policijska misija EU (EUPM) takođe bila zadužena za borbu protiv organizovanog kriminala, radi jasnijeg utvrđivanja uloge dve misije EU, Političko bezbednosni komitet je 2006. godine razgraničio mandate dve misije. Utvrđeno je da policijska misija EU (EUPM) bude vodeća misija u borbi protiv organizovanog kriminala u saradnji sa vlastima u BiH. Specijalni predstavnik EU trebalo je da obezbedi usklađenost dve misije, pa su stoga utvrđene takozvane zajedničke operativne smernice, koje su predviđale obavezu policijske misije EU da odobri operativnu podršku koju bi sprovodio EUFOR. Aktivnosti EUFOR-a u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala su znatno ograničene, što je bilo praćeno i smanjenjem obima vojnih snaga na 2500 pripadnika. Vojne snage u okviru ove misije trenutno imaju 600 vojnika.

Savet EU je u oktobru 2010. godine potvrdio kontinuitet delovanja misije u podršci naporima BiH da se omogući bezbedno i stabilno okruženje, na osnovu mandata OUN-a, kao i da misija pruža pomoć u oblasti osposobljavanja i obuke, a radi jačanja lokalnih kapaciteta.⁵

Operacija ALTHEA pokazuje da je bezbednosna politika instrument koji je odvojiv, ali ne i odvojen od ostatka spoljne akcije EU. Cilj misije bio je da doprinese „značajnu” ZSBP EU, kao i većoj vidljivosti i usklađenosti spoljne akcije EU u BiH. Operacija ALTHEA pokazuje da nije cilj da se EU militarizuje, nego da se omogući efikasnije, proaktivnije i fleksibilnije slanje vojnih snaga od strane EU, radi odgovora na regionalne i međunarodne krize.

Mogućnosti regionalne saradnje

Saradnja zemalja, pogotovo kad je u pitanju njen bezbednosni aspekt, ima globalni karakter i jedan je od preduslova uspostavljanja svetskog mira, kao opšteg preduslova razvoja i prosperiteta, pa i opstanka država i društava. Ta saradnja posebno se eksplicira ili implicira na pojedine regione, pogotovo ako se u tim regionima događaju ili su se događali ili, pak, imaju naznaku događanja sukobi koji mogu ugroziti mir i bezbednost. U tom smislu shvaćeno, kad je u pitanju BiH, najčešće se pod regionalnom saradnjom poima prostor Zapadnog Balkana, j/i Evrope ili prostor nekadašnje SFR Jugoslavije. Svaki od navedenih regiona ima svoju konotaciju, pa i opredeljenje pojedinih država koje u njemu apliciraju.

S obzirom da se u spoljnoj politici EU, eksplicite, poseban akcenat daje na odnose prema zemljama zapadnog Balkana, često zajedno posmatrano, a i pojedinačno, kao i

⁵ Isto, str 73.

odnos između zemalja tog regiona, to će se i u ovom radu koristiti taj termin za regionalnu saradnju. Pri tome, termin Zapadni Balkan podrazumevaće sve samostalne države nastale raspadom bivše SFR Jugoslavije, bez Slovenije, ali sa Albanijom. Naime, to je najčešće poimanje regiona Zapadnog Balkana. I pored tog određenja, u tumačenju stavova ovog rada o regionalnoj saradnji, sasvim opravdano, može se poimati i prostor koji zahvata i zemlje koje nisu ubrojane u region Zapadnog Balkana, kao što su Mađarska, Rumunija, Bugarska, Grčka, Slovenija i Austrija.

Opšti aspekt saradnje u okviru ZBOP-a EU

Doprinos BiH regionalnoj saradnji, a posebno u ZBOP, u skladu sa stavovima dr Tanje Mišćević, ima svoj (1) opštepoltički i (2) aspekt neposrednog doprinosa. Prvi aspekt, prema dr Tanji Mišćević, čini „opšta obaveza svake od budućih članica EU jeste poštovanje evropskih vrednosti, u koje svakako treba ubrojati i opštu demokratizaciju i zabranu diskriminacije. Svakako, najznačajniji zahtev u ovom smislu u oblasti bezbednosti jeste civilna i demokratska kontrola snaga bezbednosti (oružanih snaga, policije, bezbednosnih službi, civilnih i vojnih). Ova se obaveza smatra demokratskom tekovinom razvijenih evropskih država, a time postaje i politički kriterijum za svaku državu koja želi da postane članica EU”.

Drugi aspekt, prema dr Tanji Mišćević obuhvata „nekoliko segmenata koje pokriva pregovaračko poglavlje 31, a svi ti segmenti su raznorodni. Moguće je posmatrati ih kao obaveze vezane za: (1) trgovinu naoružanjem i vojnom opremom, (2) multisektorske obaveze vezane za tu trgovinu, (3) zabranu proliferacije oružja za masovno uništavanje, ali i (4) unapređenje odbrambene industrije i istraživanja u ovoj oblasti i, konačno, (5) doprinos misijama EU”.

S obzirom da BiH ima status potencijalnog kandidata EU, to se o drugom aspektu može govoriti samo kao potencijalnim mogućnostima, dok se o prvom aspektu može govoriti i o konkretnim pokazateljima.

Konkretni pokazatelji mogućnosti regionalne saradnje

Politički dijalog, zalaganje za rešavanje sporova mirnim putem i povratak poverenja u regionu zapadnog Balkana jesu opšti okvir i moto svih zvaničnih, multilateralnih i bilateralnih odnosa u regionu. Iako svaka od zemalja regiona ponaosob ima specifikum svoje pozicije koji se, u smislu perspektivnog razvoja, može posmatrati i neizvesnim, ipak, deklarativno i suštinski, politike država regiona pokušavaju da održe bar minimum uslova koji determinišu stabilnost i sigurnost regiona. U tom smislu posmatrano, pozicija i stavovi zemalja opredeljeni su i odnosom i statusom ka integracijama, posebno ka NATO i EU.

Stvoreni su preduslovi za saradnju u oblasti bezbednosti i odbrane, od kojih se ističu tri: (1) uspostavljena je bilateralna saradnja između svih država regiona, (2) u najvećem delu postoje potpisani protokoli Put ka članstvu u EU. (3) sve države regiona otpočele su, a neke i završile svoj deo razmatranja regionalne saradnje, pa i unapređenja te saradnje u okviru ZBOP. Trenutni status zemalja regiona u odnosu na EU prikazan je u tabeli 1.

Tabela 1 – Status zemalja zapadnog Balkana u odnosu na EU

Država	Status odnosa sa EU
Hrvatska	članica
Makedonija	kandidat
Crna Gora	kandidat
Srbija	kandidat
BiH	potencijalni kandidat
Albanija	potencijalni kandidat

Kada je u pitanju regionalna saradnja u oblasti odbrane, iako ne primarno u okviru ZBOP-a, bitno je istaći sledeće inicijative u kojima BiH učestvuje kao punopravan član⁶:

- Inicijativa ministara odbrane zemalja j/i Evrope (SEDM) i njeni projekti, u kojima BiH učestvuje kao posmatrač ili punopravan član (SEESIM, CBSC, SIMHO),
- program podrške zemljama j/i Evrope (SEEC),⁷
- proces koordinacije u j/i Evropi (SEECF),⁸
- Američko-jadranska povelja (A-5).

Nesporno je da su sve zemlje regiona, pa i BiH, opredeljene za trajan mir i saradnju u regionu, kao njegovom osnovnom pretpostavkom. U tom smislu posmatrano, kao neposredni pokazatelji opredeljenja za regionalnom saradnjom u regionu, te i u domenu ZBOP EU, jesu sledeće činjenice:

- BiH podržava sve inicijative i mere EU koje vode sprečavanju sukoba,
- kad je reč o neširenju oružja za masovno uništavanje i lakom oružju, BiH učestvuje u nekim međunarodnim aranžmanima i instrumentima vezanim za kontrolu izvoza i sprečavanja širenja OMU. U skladu s tim, BiH je i članica mnogih konvencija. Izlišno je napominjati da BiH ne raspolaže niti ima nameru da proizvodi OMU. Kad je u pitanju lako naoružanje, BiH učestvuje u nekim inicijativama EU, regionalnog karaktera, zajedno sa Austrijom, Hrvatskom, Crnom Gorom, Srbijom, Makedonijom i Albanijom;
- izuzetno su razvijene aktivnosti MO i OS BiH na uništenju viškova naoružanja i minsko-eksplozivnih sredstava, u kojima učestvuje i Delegacija EU (projekat EXPLODE),⁹
- po pitanju saradnje sa međunarodnim organizacijama, BiH učestvuje u radu UN, OEBS i Savetu Evrope i podržava stavove EU u tim organizacijama.

Dakle, BiH ima izgrađene neke pretpostavke koje doprinose njenom putu ka EU, sa jedne i direktnom uključenju u ZBOP, sa druge strane.

⁶ Brošura Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH, Sarajevo 2011.

⁷ Centar za obuku za mirovne operacije (PCOTC) Butmir, kod Sarajeva, prihvaćen je od političkih direktora da bude delegiran kao Regionalni centar, odnosno model za regionalnu saradnju u oblasti mirovnih operacija.

⁸ U okviru ove saradnje Sarajevo je dobilo poverenje da bude sedište Saveta za regionalnu saradnju (RCC).

⁹ Projekat finansira EU, sa oko četiri miliona evra.

Potencijalne mogućnosti regionalne saradnje

Potencijalne mogućnosti regionalne saradnje odnose se na tri osnovna elementa ZBOP-a i to: Evropsku odbrambenu agenciju, borbene grupe EU i misije i operacije EU.

a) Evropska odbrambena agencija (EOA)

Informacije o uspostavljanju i načinu funkcionisanja EOA su poznate. U pogledu teme ovog rada, navode se samo neki aspekti, kao što su misije EOA i način njenog funkcionisanja. Četiri osnovne misije EOA su:

- razvoj odbrambenih sposobnosti (developing defence capabilities);
- promocija odbrambenih istraživanja i tehnologije (promoting Defence Research and Technology (R&T);
- saradnja u oblasti naoružanja (promoting armaments co-operation);
- izgradnja evropskog marketinga odbrambene opreme i jačanje evropske odbrambene, tehnološke i industrijske baze (creating a competitive European Defence Equipment Market and strengthening the European Defence, Technological and Industrial Base).

I samo letimičan pogled na navedene misije EOA ukazuje na činjenicu da je isključena saradnja zemalja koje nisu članice ili kandidati za članstvo u EU. U tom smislu, vrlo je značajno imati na umu kako funkcionise EOA.

Evropska odbrambena agencija funkcionise po principu „à la carte”, podrazumevajući po dva člana (minimalno) iz svih zemalja članica (izuzev Danske), kao i Norvešku, Srbiju i Švajcarsku, zasnivajući se na njihovim stratejskim prioritetima, operativnim zahtevima ili interesima u specifičnim projektima. Države članice odlučuju o tome kako će participirati u radu EOA.

I aspekt kako funkcionise EOA ukazuje na mogućnost neposrednog učešća u radu Agencije onih zemalja koje su članice, ili onih koje su potpisale (kao zemlje kandidati za ulazak u EU) poseban sporazum sa Agencijom. Međutim, to ne zatvara mogućnosti zemljama koje nisu članice EOA da posredno, razmenom iskustava sa članicama, prikupljaju bazu podataka i informacija za sopstvenu buduću praksu, o čemu najbolje govori primer Republike Srbije.

Ministar odbrane Republike Srbije i visoka predstavica EU za spoljne poslove i bezbednost Ketrin Ešton, koja je prethodno obavljala i dužnost direktora EOA, potpisali su 13.12.2013. godine u Briselu Administrativni ugovor o saradnji između Ministarstva odbrane Srbije i EOA. Kako je istakao ministar odbrane Srbije, taj ugovor (1) biće ključan za izgradnju vojnih i civilnih kapaciteta Srbije; (2) biće dobar način za dostizanje ciljeva razvoja kapaciteta koje Srbija ne bi mogla da dostigne samostalno; (3) unaprediće interoperabilnost Srbije sa članicama EU i omogućiti jačanje namenske industrije i istraživačkih potencijala srpskih instituta, kao i tehnološku modernizaciju oružanih snaga, a time i unapređenje vojnih i odbrambenih sposobnosti i (4) aktivno uključjenje u koncept ZBOP EU doprineće unapređenju spoljnopolitičke pozicije Srbije i MO će nastaviti sa aktivnim učešćem u operacijama EU za upravljanje krizama.

b) Bobene grupe EU

Poznat je put od ideje do realizacije, kad su u pitanju borbene grupe EU, kao element ZBOP-a. Kad je u pitanju participacija zemalja zapadnog Balkana u BG EU, evident-

no je da: (1) neposredno učešće uzimaju Hrvatska¹⁰ i Makedonija¹¹, (2) deklarativno pozitivan stav o tome imaju Crna Gora i Srbija i (3) kao zemlje potencijalni kandidati EU, Albanija i BiH nemaju taj aspekt u zvaničnim strategijama.

Priprema i učešće oružanih snaga bilo koje zemlje članice i nečlanice EU¹² u BG Uni- je jeste obiman, trajan, složen i skup proces, koji, pored političkog prihvatanja, mora da zadovolji i odgovarajuće operativne zahteve, odnosno procedure u razvijanju sposobno- sti kontingenata oružanih snaga kako bi došlo do implementacije, odnosno učešća. Evi- dentno, to je za sada mala verovatnoća, kada su u pitanju oružane snage BiH.

S obzirom na trenutnu poziciju BiH na njenom putu ka EU, kao i izrečenom stavu o učešću u BG, pažnju zaslužuje opservacija nekih istraživača o mogućnosti formiranja BG „Zapadni Balkan”. U daljem, ostajući na nivou hipotetičnosti, koja za sada ima više „ne” nego „za”, odnosno ukoliko je uopšte moguća, ima karakter „dugog štapa”.

Naime, marta 2009. godine u časopisu „Slobodna Dalmacija” pojavio se naslov „Balkan- ska vojska – Hrvati i Srbi u istoj postrojbi”.¹³ Pozivajući se na stavove zvaničnika u NATO u toj ideji da se formira BG od pripadnika hrvatskih, srpskih, makedonskih, BiH i crnogorskih sna- ga, u članku se kaže da za to nisu dobili potvrdu ni od zvaničnika Hrvatske, ali ni EU. Među- tim, da se o tome razmišlja i postoje ideje, novinar podseća na ideju bivšeg generala Blagoja Grahovca o formiranju brigade na prostoru zemalja bivše Jugoslavije, kojom bi komandovao neko iz NATO, kao i da tadašnji francuski predsednik Sarkozy podržava takvu ideju.

Verovatno ponukani tom idejom, ili nekim drugim analizama, Filip Ejduš, Marko Sav- ković i Nataša Dragoljović, 2010. godine objavili su rad pod naslovom „Ka borbenoj grupi Zapadnog Balkana”.¹⁴ Iz izuzetno analitičkog i futurističkog rada navedenih autora, izdva- jamo samo osnovne pretpostavke autora:

- oko 3,4% ukupnih vojnih efektivna Hrvatske do kraja 2009. godine učestvovalo je u 14 mirovnih operacija (12 UN, 1 NATO i 1 EU). Državni sekretar u ministarstvu odbrane najavio je formiranje BG sa nekoliko zemalja EU, koja bi bila zadejstvovana 2012. godine,
- Makedonija je učestvovala u ZBOP operaciji EUROFOR – ALTEA (u BiH),
- Republika Srbija izražava spremnost da izgrađuje kapacitete i sposobnosti sistema nacionalne bezbednosti, u skladu sa standardima i obavezama koje proizilaze iz EBOP-a (izvod iz Strategije nacionalne bezbednosti Republike Srbije).

U multinacionalnom bataljonu, prema autorima, svaka zemlja mogla bi da učestvuje sa već dokazanim kapacitetima, kao što su:

- BiH: dokazano uspešno razvijene snage za razminiranje,
- Hrvatska: iskustvo voda vojne policije koji se tada nalazio u Avganistanu,
- Makedonija: iskustvo specijalnih snaga u asimetričnom ratovanju, koje je dokazano u Iraku,
- Srbija: pešadijski bataljon, vod vojne policije, vod ABHO, medicinski timovi, koji su inače deklarirani za operacije NATO (PzM).

¹⁰ Vlada Hrvatske odlučila je (prihvatila pismo o namerama) 22. 8. 2013. godine da učestvuje u BG EU zajed- no sa snagama Italije, Austrije, Mađarske i Slovenije.

¹¹ Za 2014. godinu makedonski zvaničnici najavili su učešće makedonskih snaga u zajedničkim vežbama za BG EU sa nemačkim, španskim, holandskim, luksemburškim i belgijskim snagama.

¹² U BG EU učestvuju i oružane snage zemalja koje nisu članice EU, kao što su Norveška i Turska.

¹³ Slobodna Dalmacija, Split, 9. 3. 2009.

¹⁴ Centar za civilno-vojne odnose, Beograd, maj 2010.

Autori su, pored ostalog, analizirali i prednosti i nedostatke (izazove, probleme) u hipotetičkom struktuiranju BGZB, što je prikazano u tabeli 2.

Po principu „nikad ne reci nikad” prethodno navedene analize mogućnosti formiranja BG Zapadni Balkan, ostaju na nivou hipotetičnosti i, za sada, ne ulaze u domen strateških pitanja nijedne zemlje regiona u njihovom priključivanju EU, a time i ZBOP-a.

Tabela 2 – Prednosti i izazovi formiranja BGZB

Prednosti	Izazovi (problemi)
Kulturne i jezičke sličnosti	Sveže sećanje na međusobne sukobe
Jačanje tehničke i organizacione interoperabilnosti	Nerešeni politički problemi i teritorijalni sporovi
Jačanje sopstvenih operativnih (posebnih) sposobnosti na putu profesionalizacije	Izbor „vodeće države” – predvodnika BG ¹⁵
Doprinos razvoju međusobnog poverenja nekada zaraćenih strana ¹⁶	Unutrašnji politički otpori desno orijentisanih snaga u državama regiona
	Pitanje taktičkog i strategijskog vazdušnog transporta i drugi

c) Misije i operacije EU

Operacije u okviru ZBOP EU mogu biti civilne i vojne. Uobičajeno je da se vojno angažovanje naziva operacijom, a civilno – misijom. Od 2008. godine (Petersburg plus), utvrđeno je da EU može angažovati civilna i vojna sredstva kada želi da sprovede operacije:

- razoružanja,
- izvođenja humanitarnih i spasilačkih zadataka,
- pružanja vojne pomoći i vojnog savetovanja,
- prevencije sukoba i očuvanja mira,
- angažovanja borbenih snaga u upravljanju kriznim situacijama, uključujući u to i misije uspostavljanja mira,
- operacije stabilizacije stanja nakon civilnih sukoba¹⁷.

Promovišući Evropsku bezbednosnu i odbrambenu politiku (EBOP, kasnije ZBOP), prva civilna (policajska) misija EU – EUPM (European Union Police Mission) počela je na prostoru BiH 1. 1. 2003. godine i trajala do 2012. godine. U deset godina trajanja u toj misiji je učestvovalo 1.786 policijskih službenika iz 33 države Evrope (članice i nečlanice EU), 154 međunarodna stručnjaka raznih profila, kao i 487 službenika misije iz BiH. Kako je 15. januara 2003. godine u Sarajevu rekao tadašnji visoki predstavnik EU za spoljnu i bezbednosnu politiku Ha-vijer Solana, to je prva operacija EU u upravljanju krizama u okviru EBOP¹⁸.

¹⁵ Autori smatraju da to ne bi bilo dobro ponuditi ni Srbiji ni Hrvatskoj, već možda BiH ili nekoj drugoj zemlji regiona (Grčka, Rumunija ili Austrija).

¹⁶ Dali su primer formiranja francusko-nemačke brigade 1987. godine, kao simbol ujedinjenja Evrope, što bi u slučaju formiranja BGZB mogao biti put ka trajnom miru na Zapadnom Balkanu.

¹⁷ Pojmovnik o finansiranju operacija EU, BCBP, Beograd, 2011.

¹⁸ Sanela Osmanović-Vukelić, 10 godina policijske misije EU u BiH, Sarajevo 2012.

Prva vojna operacija EU – KONKORDIJA, (Concordia), otpočela je 31. 3. 2003. godine, takođe na prostoru zapadnog Balkana, odnosno u Makedoniji. Ubrzo nakon te operacije (2. 12. 2004), počela je i vojna operacija EU u BiH – EUROFOR ALTEA (Althea).

Do 2012. godine EU je učestvovala ili učestvuje u 28 misija i operacija, od kojih su osam vojne¹⁹. Danas EU ima zadejstvovano 12 civilnih misija i četiri vojne operacije.²⁰

Formalno i suštinski posmatrano, područje regionalne saradnje na Zapadnom Balkanu, kad je u pitanju ZBOP EU, najveće mogućnosti pruža upravo u domenu participiranja u misijama i operacijama EU. Ovakav stav opravdavaju sledeće činjenice:

- sve zemlje zapadnog Balkana imaju iskustvo u učešću njihovih resursa (vojnih, policijskih i civilnih) u mirovnim operacijama UN, NATO i/ili EU;

- učešće u misijama i operacijama EU, kao iskustvo, imaju Hrvatska, Srbija, Crna Gora i Makedonija,

- pojedine zemlje zapadnog Balkana bile su ili jesu konzumenti ZBOP-a²¹, odnosno na njihovoj teritoriji su zadejstvovane misije i operacije EU,

- iskustvo BiH, kad je u pitanju policijska operacija EUPM, pokazuje da je od 33 države učesnice, svoje predstavnike u toj operaciji EU imalo 18 zemalja koje nisu članice EU, dok je u vojnoj operaciji na prostoru BiH (ALTHEA) broj nečlanica EU još veći i odnosi se na 21 državu,

- postoje otvoreni pozivi za zajedničko učešće zemalja regiona u operacijama i misijama EU²²,

- postojanje propisa tipa zakona, uredbi, sporazuma i drugih dokumenata donetih u BiH, a koji tretiraju regionalnu i bilateralnu saradnju, a imaju dodirnih tačaka i sa misijama i operacijama ZBOP, kao na primer:

- Zakon o učešću pripadnika OS BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenih u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inostranstvu,²³

- Strategija integrisanja BiH u EU,²⁴

- Pravilnik o postupku upućivanja pripadnika policijskih službi u BiH u operacije podrške iru i druge aktivnosti u inostranstvu, izboru i obuci, pravima, obavezama odgovornostima, postupanju pripadnika policijskih službi tokom trajanja operacije podrške miru i po povratku iz operacije podrške miru, o pravima, obavezama i odgovornostima komandanta kontigenta,²⁵

- Sporazum između Vijeća ministara BiH i Vlade Republike Makedonije o saradnji u zaštiti od prirodnih i drugih katastrofa.²⁶

Postoje ozbiljne analize i stavovi zvaničnika svih zemalja regiona, pa i BiH, o mogućnosti učešća u operacijama i misijama EU, kao regionalnoj saradnji. Kad je u pitanju BiH,

¹⁹ Crnić, M., *Zajednička bezbednosna i odbrambena politika EU*, Perspektive EU, Beograd, 2012.

²⁰ Mešanović, S., *ZBOP posle decembarskog samita*, Novi vek, Beograd, 6. 2. 2014.

²¹ Makedonija, BiH i Srbija.

²² Načelnik Generalštaba oružanih snaga Crne Gore, admiral Samardžić, na 17. konferenciji načelnika generalštabova Atlantsko-jadranske povelje (A5) u Sarajevu, 2013. godine, pozvao je zemlje regiona da zajednički učestvuju u operacijama i misijama EU.

²³ Parlamentarna skupština BiH, 2004. i 2005.

²⁴ Vijeće ministara BiH, Sarajevo, april 2006.

²⁵ „Službeni glasnik BiH”, broj 14/05.

²⁶ Vijeće ministara BiH, 2012. godine. Takvi sporazumi postoje i sa drugim zemljama regiona (Albanija, Hrvatska, Slovenija...).

ističe se nekoliko zvaničnih stavova u vezi s mogućim angažovanjem u misijama i operacijama EU, kao što su na primer:

– Predsedništvo BiH je na svojoj 7. redovnoj sednici (početkom 2011) donelo „Odluku o pokretanju postupka za vođenje pregovora radi zaključivanja Sporazuma između BiH i EU, o uspostavljanju okvira za učešće BiH u operacijama EU za upravljanje krizama”;

– prema informacijama Centra za bezbednosne studije, početkom 2012. godine postojale su najave Ministarstva bezbednosti BiH da će policijske snage BiH biti uključene u operacije EU, za šta se tada očekivalo brzo potpisivanje sporazuma BiH i EU;²⁷

– ministar odbrane BiH Zekerijah Osmić u intervjuu je istakao: „BiH je opredeljena za uključivanje u NATO i EU i o tom pitanju postoji konsenzus svih relevantnih državnih i političkih struktura. Međutim, to pred BiH postavlja brojne obaveze na dostizanju potrebnih standarda koji će BiH učiniti prihvatljivim partnerom za NATO, a i za EU”;²⁸

– tokom posete ministra odbrane BiH Ministarstvu odbrane Republike Srbije, 21.11.2013. godine, dva ministra su se saglasila i dogovorila o budućoj saradnji, koja, pored ostalog, može biti uvod u zajedničko angažovanje u mirovnim operacijama EU;

– ministar odbrane BiH je 17. 4. 2014. godine, prilikom potpisivanja Opšteg sporazuma o razumevanju sa komandom EUFOR-a, istakao da očekuje skoro potpisivanje Sporazuma o vojnoj saradnji BiH i EU, koji bi obuhvatao i mogućnost angažovanja oružanih snaga BiH u misijama i operacijama Unije;

– na svojoj 40. redovnoj sednici Predsedništvo BiH je, pored ostalog, donelo Odluku o pokretanju postupka za priključenje BiH Sporazumu o vojnim mirovnim snagama j/i Evrope (MPFSEE).²⁹

Na kraju, ne po značaju već po redosledu događanja, u prilog potrebi ubrzanja procesa približavanja BiH ka EU, a time i učešću u ZBOP-u (misijama i operacijama) idu i stavovi sa ministarskog sastanka EU u Luksemburgu, održanog 14. aprila 2014. godine. Naime, šefovi diplomatije zemalja članica EU pozvali su institucije i političko vođstvo BiH da se fokusiraju na spoljnoekonomsko pitanja, ne stavljajući u prvi plan presudu Sejdić-Finci. Komentarišući zaključke šefova diplomatije članica EU, ministarka spoljnih poslova Hrvatske Vesna Pusić je istakla: „Ono što je visoko na ljestvici jeste da se BiH pomjeri s mjesta. U zaključcima se spominje implementacija Sejdić i Finci kao tema o kojoj treba voditi računa, ali svrha cijelog procesa nije implementacija odluke Sejdić i Finci, već je implementacija te odluke u funkciji normalizacije funkcionisanja institucija u BiH. Drugi cilj je jedna BiH čije institucije funkcionišu i gdje vlada jednakopravnost građana.”³⁰

Zaključak

Zemlje regiona Zapadnog Balkana, bez izuzetka, deklarativno i suštinski opredeljene su za članstvo u EU, sa različitim statusom – od potencijalnog kandidata, preko kandidata do punopravnog članstva. Ta činjenica, sama po sebi, ukazuje na to da su zemlje regiona, u bezbednosno-odbrambenom smislu, orijentisane ka ZBOP EU.

²⁷ Centar za bezbednosne studije, Sarajevo, april 2012.

²⁸ FENA, Sarajevo, 28.11.2013.

²⁹ Sarajevo, 14.10.2013.

³⁰ Savet ministara EU, Luksemburg, 14. 4. 2014.

Bosna i Hercegovina, pre svega zbog ukupnosti stanja i procesa u dvoentitetskoj i troetničkoj državi, ima status potencijalnog kandidata za članstvo u EU i pored toga što je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan 2008. godine. Naime, zvaničnici EU još uvek zastupaju stav da u BiH nisu stvoreni svi preduslovi za dalje napredovanje ka članstvu u EU.

Bez obzira na trenutnu poziciju na putu ka EU, kao i na odnos zvanične EU ka stanju i procesima u BiH, apsolutna je činjenica da su institucije i politička vođstva u BiH opredeljeni za mir, stabilnost i saradnju, posebno regionalno posmatrano. Bosna i Hercegovina ima razvijenu bilateralnu saradnju sa svim susedima, kao i saradnju u domenu odbrane. U tom smislu posmatrano, implicite, BiH već ostvaruje opšti aspekt ZBOP EU, posmatran kroz njegovo deklarativno prihvatanje i razumevanje, sa jedne, kao i raznovrsne oblike vojno-ekonomske, edukativne i druge saradnje sa zemljama okruženja, sa druge strane. Takođe, BiH aktivno učestvuje u mirovnim misijama i operacijama UN i NATO, kao što to čine sve zemlje regiona.

Mogućnosti regionalne saradnje u okviru ZBOP-a, kad je u pitanju BiH, imaju konkretan i potencijalni karakter. Neposredan doprinos BiH u aktivnostima ZBOP-a najbliži je u mogućnostima učešća vojnih, policijskih i civilnih snaga BiH u operacijama i misijama EU. Neposredno učešće BiH u BG EU, kao i u radu EOA, za sada, onemogućeno je proceduralnim karakterom rada u organima EU.

Pozitivni signali iz Brisela i deklarativna izjašnavanja zvaničnika BiH ukazuju na „otkravljenje” odnosa, a time i pružanje mogućnosti ubrzanja kretanja BiH ka članstvu u EU, te i ZBOP. Može se očekivati da će zemlje regiona podržati takvu inicijativu, kako deklarativno, tako i konkretnim oblicima saradnje.

Literatura

1. Džombić, I.: *Evropska unija i institucije BiH*.
2. Đurđević –Lukić, S. i Đukanović, D.: *Učešće zemalja Zapadnog Balkana u misijama EU*.
3. Vukčević, D.: *Evropska Unija kao strateški akter*, Beograd.
4. *Brošura Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH*, Sarajevo 2011.
5. „Slobodna Dalmacija”, Split, 09.03.2009.
6. Grupa autora: *Ka borbenoj grupi Zapadni Balkan*, Centar za civilno-vojne odnose, Beograd, maj 2010.
7. *Pojmovnik o finansiranju operacija EU*, BCBP, Beograd, 2011.
8. Osmanović-Vukelić, S.: *10 godina policijske misije EU u BiH*, Sarajevo, 2012.
9. Crnić, M.: *Zajednička bezbednosna i odbrambena politika EU*, Perspektive EU, Beograd, 2012.
10. Mešanović, S.: *ZBOP posle decembarskog samita*, Novi vek, Beograd, 06.02.2014.
11. „Službeni glasnik BiH”, broj 14/05.
12. „FENA”, Sarajevo, 28.11.2013.